

Дата: 19.10.2023

Група: 35

Предмет: Основи бухгалтерського обліку

УРОК № 31

ТЕМА: Класифікація та оцінка основних засобів..

МЕТА:

- Ознайомити учнів з поняттям «основні засоби»
- Сформуванати в учнів відомості про порядок класифікації та оцінки основних засобів
- Розвинути навички роботи з оцінки основних засобів
- Сприяти всебічному розвитку особистості;
- Виховувати інформаційно-освічену людину.

Вивчення нового матеріалу:

1. Основні засоби, їх класифікація і оцінка.

Для здійснення господарської діяльності підприємства повинні мати засоби праці, які є простим елементом процесу праці. Під засобами праці необхідно розуміти річ або комплекс речей, які робітник поміщає між собою і предметом праці і при допомозі яких він діє на цей предмет. До засобів праці відносяться: земля, а також матеріальні умови, без яких процес праці неможливий.

Особливості предметів праці:

- використовуються предмети праці в суспільному виробництві як предмети, при допомозі яких людина діє на предмет праці (сировина, матеріали) або як матеріальні умови, необхідні для здійснення процесу праці;

- на відміну від предметів праці засоби праці передають свою вартість знову створеному продукту частинами по мірі зносу, при цьому вони зберігають свою споживчу вартість весь час, поки не зносяться. Дякуючи цим особливостям засоби праці надають форму основних засобів господарства.

Приналежність речі до засобів праці чи до предметів праці визначається не фізичними властивостями, а функціональною роллю в процесі виробництва.

Не всі основні засоби праці відносяться до основних засобів, зокрема МШП. Поняття основні засоби не рівнозначне поняттю засоби праці. Поняття основні засоби, з однієї сторони, ширше поняття засоби праці, оскільки включає невиробничі основні засоби, а з другої сторони вужче, оскільки не включає МШП предмети.

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби та інші необоротні матеріальні активи, а також розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначає П(с)БО №7 «Основні засоби».

В П(с)БО №7 наведені наступні терміни:

Амортизація – систематичний розподіл вартості, яка амортизується, необоротних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Вартість, яка амортизується – первинна або переоцінена вартість необоротних активів за вирахуванням їх ліквідаційної вартості.

Група основних засобів – сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання необоротних матеріальних активів.

Знос необоротних активів – сума амортизації об’єкта необоротних активів з початку їх корисного використання

Основні засоби – це матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання яких більше одного року.

Одиницею обліку основних засобів є об’єкт основних засобів.

Об’єкт основних засобів – закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього або окремих конструктивно відокремлених предметів, що призначений для виконання певних самостійних функцій, чи відокремлений комплекс конструктивно з’єднаних предметів одного або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс – певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно.

Об’єкт основних засобів визнається активом, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання та вартість його може бути достовірно визначена.

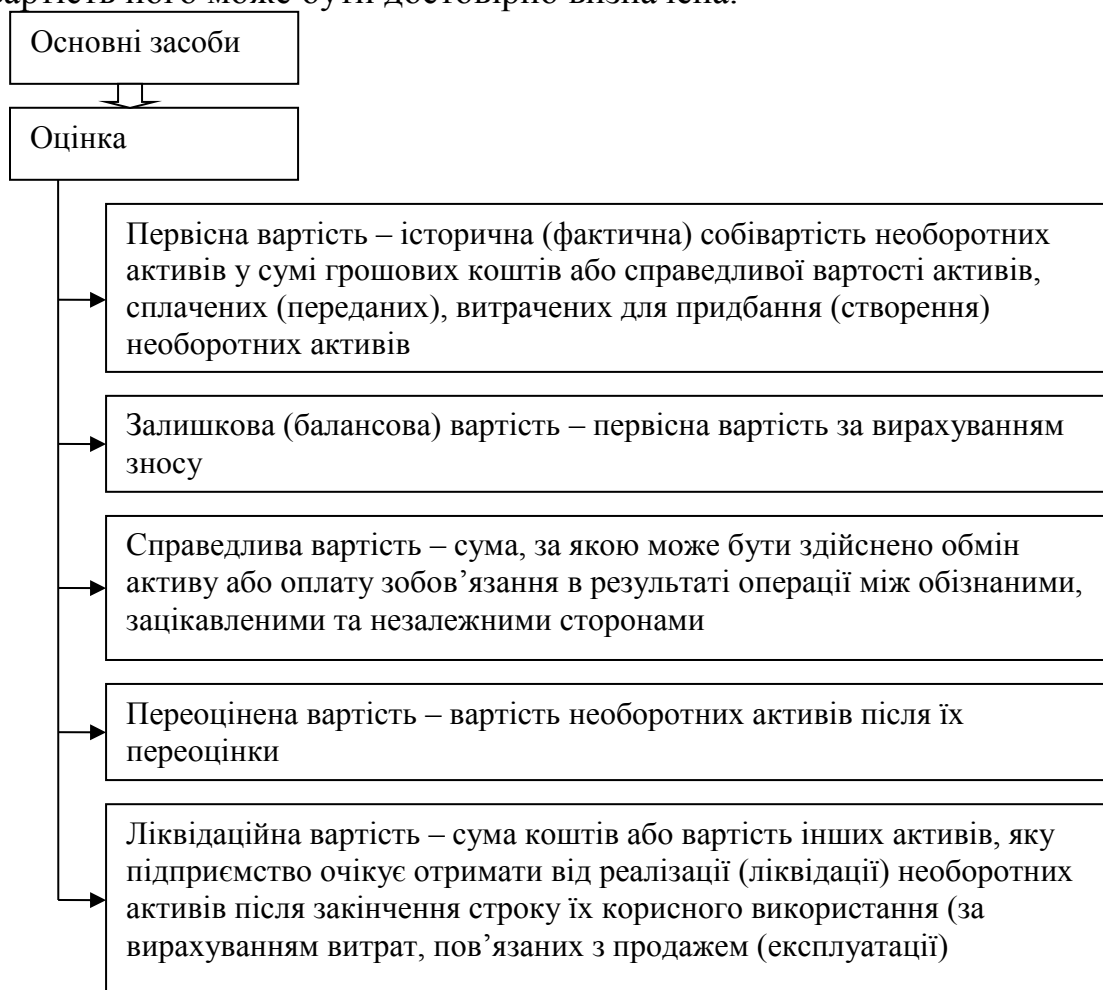

Схема 1. Оцінка основних засобів в бухгалтерському обліку

Первісна вартість включає:

- суми, сплачені згідно з договором постачальнику (продавцю);
- суми, сплачені організаціям за здійснення робіт за договорами будівельного підряду та іншими договорами;
- суми, сплачені організаціям за інформаційні та консультаційні послуги, пов'язані з придбанням (створенням) основних засобів;
- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, здійснені у зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;
- сплачені мито, податки та інші платежі, пов'язані з придбанням (створенням) основних засобів, що не відшкодовуються підприємству;
- винагороди, сплачені посередницькій організації, через яку було придбано об'єкт основних засобів;
- витрати з страхування ризиків, пов'язаних із доставкою основних засобів;
- витрати на установку, монтаж, настройку та налагодження основних засобів;
- інші витрати, безпосередньо пов'язані з придбанням (створенням) основних засобів та приведенням їх у робочий стан.

Первісна вартість безоплатно отриманих основних засобів дорівнює їх справедливій вартості на дату отримання.

Первісна вартість основних засобів, що внесені до статутного капіталу підприємства, визнається як справедлива вартість, погоджена засновниками.

Первісна вартість об'єкта основних засобів, отриманого в обмін на подібний об'єкт, дорівнює залишковій вартості переданого об'єкта основних засобів.

Якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливую вартість, то первісною вартістю об'єкта основних засобів, отриманого в обмін на подібний об'єкт, є справедлива вартість переданого об'єкта із включенням різниці до витрат звітного періоду.

Первісна вартість об'єкта основних засобів, переданого в обмін (або частковий обмін) на неподібний об'єкт, дорівнює справедливій вартості переданого об'єкта основних засобів, збільшеній (зменшеній) на суму грошових коштів чи їхніх еквівалентів, що була передана (отримана) під час обміну.

Основні засоби підприємства можуть набувати внаслідок:

- купівлі у інших підприємств
- внеску до статутного капіталу засновників підприємства
- власного виготовлення
- обміну на інший актив
- безоплатного отримання.

Класифікація основних засобів означає групування їх за певними однорідними ознаками. Вона потрібна для правильної організації обліку, контролю за ефективним і повним використанням основних засобів, складання звітності.

Розрізняють основні засоби виробничі та невиробничі. До виробничих належать засоби праці, які безпосередньо беруть участь у процесі виробництва продукції (машини, устаткування, виробничі будівлі); до невиробничих – будівлі і споруди, які безпосередньо в процесі виробництва не використовуються, а лише обслуговують культурно-побутові потреби колективів, житлово-комунальне господарство.

Залежно від цільового призначення і функціональної ролі основні засоби поділяються на такі групи:

- будівлі (виробничі, адміністративні склади)
- споруди (теплиці, парники,)
- передавальне устаткування (телефонна і радіотрансляційна мережа, лінії електропередач)
- машини і устаткування
- транспортні засоби (вантажні і легкові автомобілі, причепа, мотоцикли)
- інструменти (свердла, дрилі)
- виробничий інвентар і приладдя (бідони, засіки)
- господарський інвентар
- робоча худоба (коні, воли)
- продуктивна худоба (корови)
- багаторічні насадження (плодові сади, виноградники)
- капітальні витрати для поліпшення земель (на планування земельних ділянок)
- інші основні засоби.

За використанням розрізняють діючі основні засоби і недіючі (які перебувають у запасі.)

За належністю основні засоби поділяють на власні й орендовані. Власні основні засоби належать конкретному підприємству і обліковуються на його балансі, а орендовані обліковуються поза балансом підприємства, оскільки перебувають у тимчасовому користуванні.

За речовим складом основні засоби поділяють на інвентарні й неінвентарні. Інвентарні основні засоби мають речовий зміст, їх можна виміряти і підрахувати в натурі (будівлі, споруди, машини), а неінвентарні – не мають речового змісту і являють собою витрати на земельні, водні та лісові угіддя (крім споруд), що здійснюються за рахунок капітальних інвестицій.

2. Бухгалтерські рахунки по обліку основних засобів.

Облік основних засобів ведеться на рахунку 10 „Основні засоби”. Рахунок 10 „Основні засоби” призначено для обліку й узагальнення інформації про наявність та рух власних або отриманих на умовах фінансового лізингу об’єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, які віднесені до складу основних засобів. Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби визначені в П(С)БО№7.

За дебетом рахунку 10 відображається надходження основних засобів на баланс підприємства, які обліковуються за первісною вартістю; сума витрат, яка пов’язана з поліпшенням об’єкта (модернізація, добудова, реконструкція), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об’єкта; сума до оцінки вартості об’єкта основних засобів, за кредитом – вибуття основних засобів в наслідок продажу, безоплатної передачі або невідповідності критеріям визнання активом, а також у разі часткової ліквідації об’єкта основних засобів, сума уцінки основних засобів.

Рахунок 10 має наступні субрахунки:

- субр. 101 земельні ділянки (ведеться облік земельних ділянок)

- субр. 102 капітальні витрати на поліпшення земель (ведеться облік капітальних вкладень на поліпшення земель (меліоративні, осушувальні та інші роботи). До них відносяться витрати неінвентарного характеру (не пов'язані з будівництвом споруд) на культурно-технічні заходи з поверхневого поліпшення земель для сільськогосподарського використання, які проводяться за рахунок капітальних вкладень (планування земельних ділянок, корчування площ під рілля, розчищення чагарників, очищення водойм).

- субр. 103 будинки, споруди та передавальні пристрої (ведеться облік наявності та руху будинків, споруд, їх структурних компонентів та передавальних пристроїв, а також житлових будівель. Облік доцільно вести за такими групами: будинки виробничо-господарського, соціально-культурного та іншого призначення; будинки, що повністю або частково призначені для проживання та ін)

- субр. 104 машини та обладнання (обліковуються машини та устаткування, робочі машини та обладнання, вимірювальні прилади, регулюючі прилади і пристрої, лабораторне обладнання, обчислювальна техніка та ін)

- субр. 105 транспортні засоби (з виділенням на окремі підгрупи обліковуються усі види засобів пересування, які призначені для переміщення людей і вантажів незалежно від вартості: автомобільний транспорт, гужовий транспорт (вози, сани), виробничий транспорт, запасні частини до транспортних засобів, які за своєю вартістю за одиницю відносяться до основних засобів)

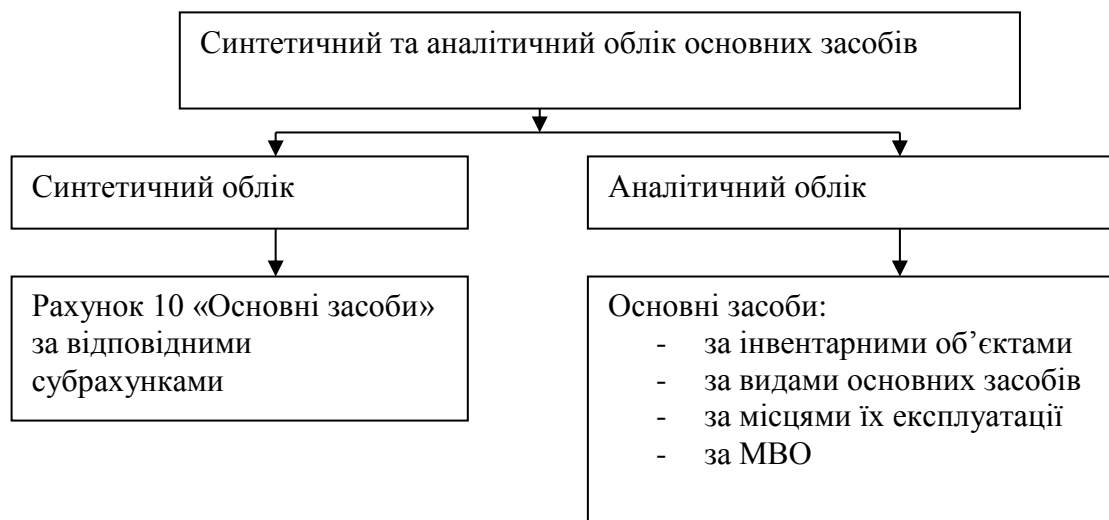
- субр. 106 інструменти, прилади, інвентар (меблі)

- субр. 107 тварини (обліковуються з виділенням на окремі групи: робоча худоба (коні, воли, осли), продуктивна худоба (корови), племінна худоба (племінні корови, племінні кнурі, кози, барани))

- субр. 108 багаторічні насадження (до них відносяться штучні багаторічні насадження незалежно від їх віку, плодово-ягідні насадження всіх видів, озеленювальні та декоративні насадження на вулицях та ін)

- субр. 109 інші основні засоби (ведеться облік основних засобів, які не включені до інших субрахунків рахунку 10).

Побудова синтетичного та аналітичного обліку основних засобів

Аналітичний облік основних засобів ведеться щодо кожного об'єкту окремо.

3. Переоцінка основних засобів.

Переоцінка об'єктів основних засобів здійснюється, якщо залишкова вартість їх більш як на 10 % відрізняється від справедливої вартості на дату балансу.

Якщо переоцінка групи основних засобів проведена підприємством, то надалі вона повинна здійснюватись щорічно.

Переоцінена вартість об'єкта = Первісна вартість × Індекс переоцінки.

У разі переоцінки об'єкта основних засобів здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт.

Сума дооцінки залишкової вартості основних засобів відображається у складі додаткового капіталу. Сума уцінки — у складі витрат звітного періоду.

- Якщо під час чергової дооцінки залишкової вартості сума попередніх дооцінок є меншою за суму попередніх уцінок, то перевищення включається до складу доходів звітного періоду з відображенням різниці між сумою останньої дооцінки і вказаним перевищенням у складі іншого додаткового капіталу.

- Якщо під час чергової уцінки залишкової вартості сума попередніх дооцінок є більшою за суму попередніх уцінок, то перевищення спрямовується на зменшення іншого додаткового капіталу з включенням різниці між сумою останньої уцінки залишкової вартості об'єктів основних засобів і вказаним перевищенням до витрат звітного періоду.

- У разі вибуття об'єктів, які раніше були переоцінені, перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта основних засобів включається до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу.

Схема кореспонденції рахунків з операцій переоцінки основних засобів відображається на рис. 2.22—2.25.

Рис. 2.22. Облік дооцінки основних засобів

Пояснення: 1. Відображена сума дооцінки первісної вартості.

2. Відображена сума дооцінки зносу.

3. Відображена різниця (перевищення) попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості об'єкта, що вибуває з експлуатації.

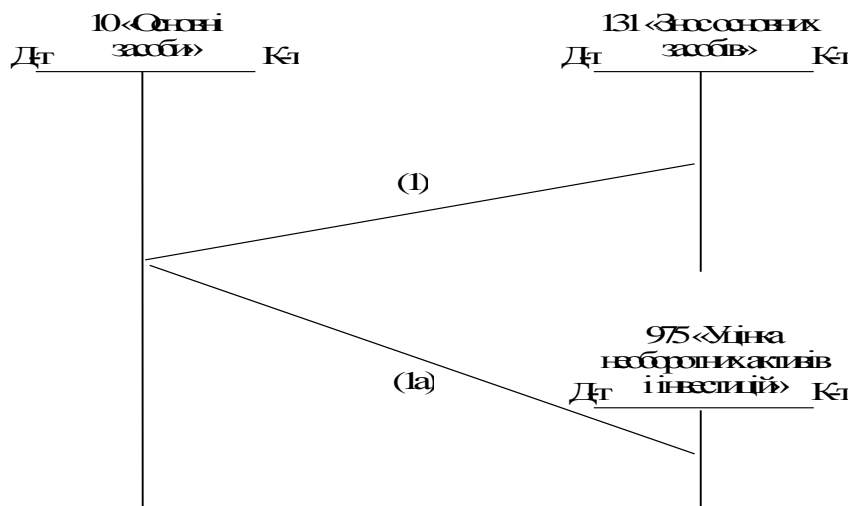

Рис. 2.23. Облік уцінки основних засобів

Пояснення: 1 і 1а. Відображена сума уцінки первісної вартості та нарахованого зносу.

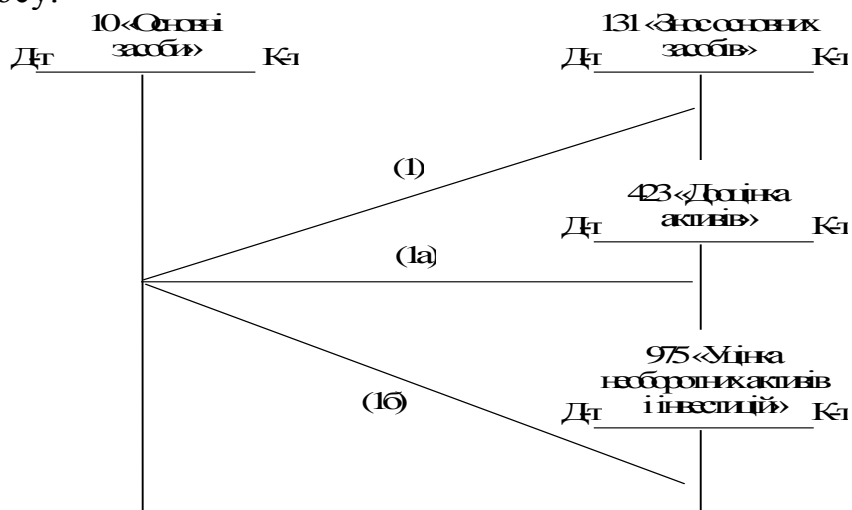

Рис. 2.24. Облік уцінки основних засобів, раніше дооцінених

Пояснення: 1, 1а, 1б. Відображення результатів уцінки об'єкта основних засобів:

загальна сума уцінки	1 — на суму уцінки зносу; 1а — на суму попередньої дооцінки; 1б — на залишок суми уцінки.

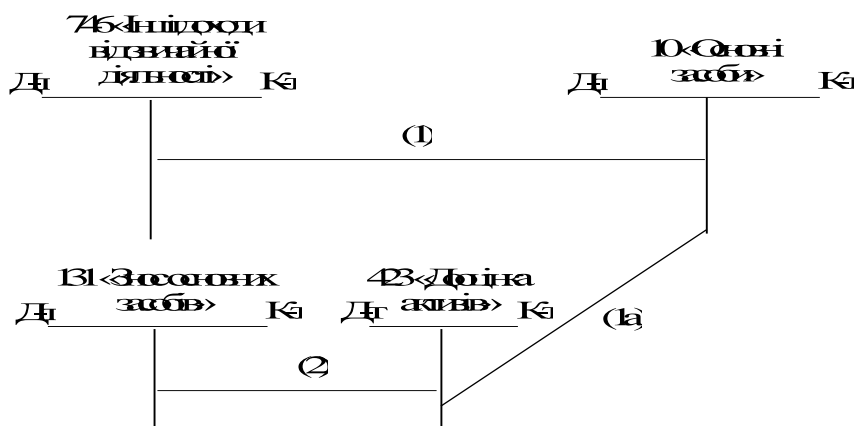

Рис. 2.25. Облік дооцінки основних засобів, раніше уцінених

Пояснення: 1 і 1а. Відображення дооцінки вартості об'єкта основних засобів:

- 1 — на суму попередньої уцінки;
  - 1а — на залишок суми дооцінки.
2. Відображення дооцінки суми зносу.

4. Аналітичний облік основних засобів.

Аналітичний облік основних засобів на підприємстві ведеться за кожним інвентарним об'єктом. Об'єктом обліку основних засобів є закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього або конструктивно відокремлений предмет, що призначений для виконання самостійних функцій, або ж відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів, що представляють собою єдине ціле і спільно виконують певну роботу. Якщо один об'єкт основних засобів складається з частин, які мають різний термін корисного використання, то в бухгалтерському обліку кожна з цих частин може визнаватися як окремий об'єкт основних засобів. Це дуже важливо для обліку обладнання і транспортних засобів, деталі яких обліковуються окремо, а також особливо важливо для будинків і споруд, які постійно перебудовуються, поліпшуються, переобладнуються. Отже, об'єкт основних засобів може складатися як із одного, так із декількох предметів. Крім того, П(С)БО-7 передбачає, що об'єктом обліку може бути частина об'єкта основних засобів. Це можливо, якщо:

— ті частини, з яких складається об'єкт, мають різний термін корисного використання;

— підприємству належить не весь об'єкт, а тільки його частина.

Досить часто використовуються такі варіанти:

- 1) один об'єкт — декілька предметів;
- 2) декілька об'єктів — один предмет;
- 3) один об'єкт — частина предмета.

У підприємства є вибір підходів до визначення об'єкта обліку основних засобів. Найбільш раціональним підходом для підприємств є напрацювання спеціальною комісією єдиних принципів визначення об'єктів обліку. Ці принципи відображаються в наказі про облікову політику в питаннях обліку основних засобів. Кожному об'єкту основних засобів присвоюється інвентарний номер, що зберігається за об'єктом протягом усього терміну його використання, який наноситься на об'єкт і відображається в первинних документах та реєстрах з обліку основних засобів.

Для цілей податкового обліку поняття об'єкта основних фондів не встановлюється, оскільки пооб'єктний облік характерний тільки для групи 1. Аналітичний облік ведеться також за видами основних засобів, місцем їхньої експлуатації, матеріально-відповідальними особами. Принципово важливим для організації обліку основних засобів є чітке визначення інвентарного об'єкта (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Інвентарні об'єкти основних засобів

№ з/п	Основні засоби	Інвентарний об'єкт
1	Будівлі	Кожна окрема будівля разом з надвірними добудовами. Якщо надвірні добудови і споруди обслуговують дві і

		більше будівель, то їх слід вважати самостійними інвентарними об'єктами
2	Споруди	Кожна окрема споруда з усіма пристосуваннями, які складають з нею єдине ціле
3	Передавальні пристрої	Кожний окремий пристрій, який має самостійне значення, за допомогою якого здійснюється: передача електричної і теплової енергії; передача механічної енергії від машин — двигунів до робочих машин; переміщення рідких або газоподібних речовин від одного інвентарного об'єкта до іншого
4	Транспортні засоби	Кожний окремий об'єкт з включенням усіх пристосувань, які належать до нього
5	Силові машини і устаткування	Кожна окрема машина, включаючи деталі, які входять до її складу, прилади, а також трубопроводи, які належать до неї, кабелі, електропроводи, індивідуальна огорожа, фундамент Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика
6	Робочі машини і устаткування	Кожна окрема машина, апарат, агрегат-установка, включаючи двигуни, які входять до її складу, пристосування, прилади, інструменти, електроустаткування, а також індивідуальна огорожа і фундамент
7	Вимірювальні і регулювальні прилади та пристрої	Предмети, які не є складовою частиною будь-якого іншого інвентарного об'єкта, а мають своє самостійне призначення
8	Інструменти	Ріжучі, ударні, давлячі інструменти, в тому числі ручні, механізовані (гідравлічні), ті, які працюють за допомогою електроенергії, а також різного роду пристосування (робочі зажими, тиски тощо)
9	Виробничий інвентар і пристосування	Предмети виробничого призначення для полегшення виробничих операцій під час роботи (робочі столи, верстати тощо), устаткування (групові огороження машин тощо), а також сховища для зберігання сипучих і рідких тіл (баки, чани, зокрема інвентарна тара тощо)

Необоротні матеріальні активи

Основні засоби

1. Земельні ділянки.
2. Капітальні витрати на поліпшення земель.
3. Будинки, споруди та передавальні пристрої.
4. Машини та обладнання.
5. Транспортні засоби.
6. Інструменти, прилади, інвентар, меблі.
7. Робоча і продуктивна худоба.
8. Багаторічні насадження.
9. Інші основні засоби

Інші необоротні матеріальні активи

1. Бібліотечні фонди.
2. Малоцінні необоротні матеріальні активи*.
3. Тимчасові (нетитульні) спорудження.
4. Природні ресурси.
5. Інвентарна тара.
6. Предмети прокату.
7. Інші необоротні матеріальні активи

Незавершені капітальні інвестиції

1. Капітальні інвестиції в будівництво, виготовлення, реконструкцію, модернізацію, придбання об'єктів, що не введені в експлуатацію на дату балансу.
2. Авансові платежі для фінансування будівництва

Питання для самоперевірки:

- Дайте визначення первісній вартості.
- Яким чином формується первісна вартість?
- Що таке справедлива вартість?
- Які основні завдання організації обліку і контролю наявності та руху основних засобів?
- В яких випадках треба проводити переоцінку основних засобів?

Завдання:

- 1) Законспекуйте матеріал уроку
- 2) Підручник: 1) частина 2 §1.1-1.3